

**Turkish
Journal of
Shiite
Studies**

Şiilik Araştırmaları

ISSN: 2687-1882

**Cilt / Volume: 2
Sayı / Issue: 1
Haziran / June 2020**

Sıddık Korkmaz. *Karizma Dindarlığı: Şiilik Üzerine Araştırmalar*. Ankara: Fecr Yayınları, 2019.

Sıddık Korkmaz. *Charisma Religiousness: Studies on Shiism*. Ankara: Fecr Yayınları, 2019.

Değerlendiren /Reviewed by

Mehmet Demir

Arş. Gör., İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, İslam Felsefesi Anabilim Dalı

Res. Asst., İzmir Kâtip Çelebi University, Faculty of Islamic Sciences, Department of Islamic Philosophy

İzmir, Turkey

mehmet.demir@ikcu.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0003-3552-1466>

Makale Bilgisi/Article Information

Makale Türü/Article Type: Kitap Kritiği / Book Review

Geliş Tarihi / Received: 10.12.2019

Kabul Tarihi / Accepted: 17.04.2020

Yayın Tarihi /Published: 30.06.2020

Cilt / Volume: 2 Sayı / Issue: 1 Sayfa / Pages: 104-107

Atıf/Cite as: Demir, Mehmet. "Sıddık Korkmaz. *Karizma Dindarlığı: Şiilik Üzerine Araştırmalar* (Ankara: Fecr Yayınları, 2019)". *Turkish Journal of Shiite Studies* 2/1 (Haziran 2020): 104-107.

Web:<https://dergipark.org.tr/tr/pub/siader> | **mailto:** turkishshiitestudies@gmail.com

Öz: Prof. Dr. Sıddık Korkmaz'ın Şiilik üzerine yaptığı çalışmalarını içeren *Karizma Dindarlığı* adlı kitap, dört bölüm halinde on iki yazıdan müteşekkildir. Eserin ilk bölümü Şia mezhebinin oluşumuna etki eden birtakım tarihi olayların arka planını ve şahısları konu edinmektedir. İkinci bölüm, Şia edebiyatı üzerine yazılmış üç tane makale içermektedir. Üçüncü bölüm, Şiilik ve diğer İslam mezhepleri başlığını taşır ve üç yazıdan oluşmaktadır. Kitabın dördüncü ve son bölümü ise Şia'nın İslam düşüncesindeki yeri başlığıyla üç adet makaleden oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Şia, İbn Sebe, Mezhep, Gulat, İslam Düşüncesi

Abstract: Including the works of Professor Sıddık Korkmaz on Shiism, the book *Charisma Religiosity* consists of twelve articles in four chapters. The first part of the work deals with the background of some historical events and persons that have influenced the formation of the Shi'a sect. The second part contains three articles on Shia literature. The third section is titled Shi'ism and other Islamic sects and consists of three writings. The fourth and last part of the book consists of three articles entitled Shia's place in Islamic thought.

Keywords: Shia, Ibn Sebe, Sect, Gulat, Islamic Thought

Şiilik son zamanlarda farklı disiplinler tarafından çeşitli yönlerden akademik ilgiye konu olmakta ve üzerine birçok çalışma yapılmaktadır. İslam Dininin iki önemli kolundan biri olan Şia'nın interdisipliner bir şekilde incelenmesi mezhebin yapısını ortaya çıkarmak için yadsınamaz bir öneme sahiptir. Özellikle mezhebin ortaya çıkışını ilk dönem Şia kaynaklarından hareketle irdelemek mezhebin dinamiklerini anlamamıza büyük katkı sağlar. Günümüzde temel kaynaklar ışığında birtakım çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalardan birisi de Prof. Dr. Sıddık Korkmaz tarafından hazırlanan *Karizma Dindarlığı* adlı kitaptır. Söz konusu eser, Korkmaz'ın hem farklı zaman ve mecralarda kaleme aldığı hem de tebliğ olarak sunduğu yazılarının gözden geçirilerek yeni bir sistematik dâhilinde bir araya getirilmesinden oluşmaktadır. Kitap

dört bölüm halinde on iki yazıdan müteşekkildir.

Eserin ilk bölümü, Şia mezhebinin oluşumuna etki eden birtakım tarihi olayların arka planını ve şahısları konu edinmektedir. Birisi tercüme olmak üzere beş farklı yazıdan oluşan bu bölümde müellif ilk iki makalede, bir mezhep olma sürecinde Şiiliğin oluşumunda İbn Sebe rivayetinin oynadığı rolü incelemektedir. Söz konusu

rivayetin, hem Râşid Halifeler, Emeviler ve Abbasiler dönemlerinde hem de tarih ve makâlât türü eserlerde izini süren yazar, bir yandan rivayetin makuliyetini sorgularken, diğer yandan ise söz konusu rivayetin mezhep tartışmalarında karşı mezhepleri tahkir etmek için kullanılan bir polemige nasıl dönüştüğünü tartışmaktadır.

İlk bölümün üçüncü yazısında yazar, bir bilgi edinme yolu olması açısından birçok medeniyette bulunan gnostisizmin Şia mezhebiyle olan ilişkisinin, nasıl olduğuna mezhebin ilk döneminden başlayarak cevap aramaktadır. Yazara göre Şiiliğin Gnostisizm ile ilişkisi Şia'nın ilahi bilgiyi imamlara tahsis etmesi ve bu imamları masum olarak tavsif etmesinde ortaya çıkmış, dolayısıyla da Şia'nın farklı bir teoloji inşa etmesine imkân tanımıştır. Bu bölümün dördüncü yazısı, Marshall G. S. Hodgson'un kaleme aldığı ve *Erken Dönem Şiası Nasıl Mezhebe Dönüştü?* başlığını taşıyan makalenin Korkmaz tarafından yapılan tercümesidir. Beşinci yazı Câfer Sâdık ve çevresinde gelişen teo-politik olaylar hakkındadır. Câfer Sâdık'ın dönemindeki politik olaylardan uzak durup ilimle uğraştığını belirttikten sonra müellif, onun çevresinde gelişen olaylar hakkında bilgi verir. Bu bağlamda müellifin zikrettiği politik olaylar şunlardır: Beyân b. Sem'ân hareketi, Muğîre b. Saîd hareketi, Zeyd b. Ali İsyanı ve Nefsu'z-Zekiye ve İbrahim İsyanı. Teolojik gelişmelerde ise şu isimler ön plana çıkmaktadır: Hişâm b. Hakem, Hişâm b. Selim el-Cevâlîki, Câbir b. Yezîd el-Cu'fi, Zürâre b. Ayen ve Ali b. Numân el-Ahvel.

İkinci bölüm, Şia edebiyatı üzerine yazılmış üç tane makale içermektedir. İlk makale, Hz. Ali'nin, oğlu Muhammed b. el-Hanefiye'ye hitâben yaptığı vasiyeti konu edinir. Vasiyetin muhatabının kim olduğuyla ilgili kaynaklarda farklı bilgilerin olduğuna değinen müellif, bu durumun Şii kaynaklarıyla ilgili ciddi anlamda kuşku doğurduğunu belirtir. Vasiyetin Hz. Ali'ye aidiyetini de tartışan yazar, ravileri hakkında da bilgi vermektedir. Metin ve içerik açısından inceledikten sonra vasiyetin Türkçe tercümesini okuyucunun dikkatine sunmaktadır. Bu bölümün ikinci yazısı, Hz. Ali'ye nispet edilen ve Şii edebiyatının en önemli kaynak eserlerinden biri sayılan *Nehcu'l-Belâga'*nın metni ve müellifi hakkında birtakım problemlerin tartışılmasına ayrılmıştır. Öncelikle eserin yazıldığı siyasi ve dini ortamı tasvir eden Korkmaz, daha sonra derleyicisi veya yazarı ile ilgili bazı mülahazalarda bulunmaktadır. Bu meyanda eserin kendilerine nispet edildiği isimlerden olan Seyit Râzî ve Seyit Mürtezâ hakkında biyografik bilgiler vermektedir. Kaynaklarını ve şerhlerini de inceledikten sonra eserin Hz. Ali'ye nispet edilmesini ayrıntılı bir şekilde tartışan müellif, eserin bütünüyle Hz. Ali'ye aidiyetinin mümkün olmadığı sonucuna varmaktadır. İkinci bölümün son yazısı, Müslümanların kültüründe oldukça önemli olan Veysel Karânî'nin, İmâmiye Şia'sının irfan anlayışı ile olan tarihsel ilişkisi hakkındadır. Yazar, bu yazısında öncelikle Şii tabakât kaynaklarında Veysel Karânî hakkındaki rivayetleri değerlendirmektedir. Veysel Karânî'nin kimliği ve kişiliğine de değinen yazar, kendisine nispet edilen iki duayı da verdikten sonra yazıyı bitirir.

Üçüncü bölüm, Şiilik ve diğer İslam mezhepleri başlığını taşır ve üç yazıdan oluşur. Birinci makalenin konusu İmam Maturîdî'nin Şia'ya yönelttiği eleştirilerdir. Yazar, İmam Maturîdî'nin Şia'nın iki büyük kolu olan İsmâiliye ve İmâmiye'ye yaptığı eleştirileri konularına göre açıklamıştır. Müellife göre İmâm Maturîdî, İsmâilîliği Allah'ın isimleri, yaratılış, nübüvvet, Kur'an, sahabenin durumu, imâmet ve haşr-ı rûhânî gibi konularda ayrıntılı bir şekilde eleştirmiş ve bu konulardaki sorulara cevaplar vermiştir. Daha sonra İmâm Maturîdî'nin İmâmiye eleştirilerine

eğilen yazar, bu bağlamda da sahabe'nin durumu, ehl-i beyt, Hz. Ebû Bekir'in hilâfeti, Hz. Ali'nin hilâfeti, imâmet ve recât konularında serd edilen tenkitleri açıklamaktadır. Bu bölümün ikinci yazısı *İmâm Eş'ârî'nin Şiilik Anlayışı* başlığını taşır. Şia ve kollarının din ve siyaset ile ilişkileri bağlamında İmâm'ın bu mezhep hakkındaki görüşlerini onun *Makâlât*'ı özelinden aktaran müellif, Gulât, Rafıza ve Zeydiye kollarını yakından inceler. Sonraki makale, Muhammed b. Tavit et-Tancî'in Şiilik hakkındaki görüşlerinin tasvirini içermektedir. Onun çalışma metodu ve çalışmalarıyla ilgili bilgi verdikten sonra müellif, kendisinin Şia'nın İmâmiye ve Zeydiye kolları üzerine yapmış olduğu genel tespitlerine geçmiştir. Bu bağlamda İmâmiye mezhebiyle alakalı olarak şu konulara değinir: Kırtâs hadisesi, ilk halifenin seçimi, hilâfet ve imâmet, fedek arazisi, mehdîlik ve gizli ilim anlayışı. Daha sonra Zeydiye ile alakalı meselelere geçen yazar, bu bağlamda ele aldığı konular; bu mezhebin tarihçesi, mezhebin diğer mezheplerle mukayesesi ve mezheple ilgili birtakım kavramlardır.

Kitabın dördüncü ve son bölümü Şia'nın İslam düşüncesindeki yeri başlığıyla üç adet makaleden oluşmaktadır. İlk yazı genel olarak mezhepçilik anlayışının yol açtığı sorunlar hakkındadır. Öncelikle mezhepçiliğin kaynaklarını tartışan Korkmaz, bu bağlamda sorunun kaynağı olarak gördüğü teoloji ve bencillik, siyaset ve cemaatçılık ve son olarak ise kültür ve egemenlik anlayışının hangi durumlarda mezhepçiliğe neden olabileceğini açıklar. Söz konusu anlayışın tezahürlerini ise hakikat tekellülüğü veya içselleştirme, istismar veya ötekileştirme ve görmezden gelme veya dışlama şeklinde tespit eder. Bölümün ikinci yazısı Şiiliğin siyasi kolları ve siyasi düşüncelerini konu edinmektedir. İlk Şii fırkaların oluşumunda siyasi olayların etkisine ışık tutacak birtakım tarihi olaylara gönderme yaptıktan sonra Zeydilik, İmâmiye ve İsmâiliye'nin siyaset teorileri hakkında bilgiler verir. Kitabın ve bölümün son yazısında müellif, Şiilik ve Selefilik arasında kalan İslam düşüncesinin problemlerini ele almaktadır. Selefilik, Şiilik ve İslam düşüncesinin teorik ve pratik değerlerini tespit ettikten sonra günümüzde karşılaşılan sorunlara birtakım çözüm önerileri getirmektedir.

Prof. Dr. Sıddık Korkmaz'ın Şiilik üzerine yaptığı çalışmaları içeren *Karizma Dindarlığı* adlı kitap, ilgili her okuyucunun mezhebin ortaya çıkışı, gelişimi ve diğer mezheplerle ilişkisi hakkında bilgi sahibi olabileceği bir eserdir. Dili anlaşılır ve akıcıdır. Özellikle tarihi olayların anlatımında ilk dönem Arapça kaynaklar kullanılmıştır. Farklı zamanlarda benzer konular hakkında yazılan makalelerde birtakım tekrarlar söz konusudur. Mezhepler tarihi araştırmalarında kullanılan birtakım teknikler dikkate alınmakla birlikte bu tekniklerin mahiyetine dair yeterli açıklamalara yer verilmemiştir. Ayrıca güncel konular hakkında yazılan makalelerde kaynak kullanımı bazen yetersiz olabilmektedir.